

**HISTORY OF PEDAGOGY AS A SUBJECT. EDUCATION IN
PRIMITIVE SOCIETY. EDUCATION AND PEDAGOGICAL
THOUGHTS FROM ANCIENT TIMES TO THE 7TH CENTURY**

STUDENTS OF TERMEZ STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE

Bobomurodova Sevinch Abdug'ani Qizi

sevinchbobomurodova457@gmail.com

Abstract: This article provides a detailed description and analysis of the "emergence of social pedagogy in Uzbekistan, its cultural, historical, social, and legal conditions."

Keywords: social pedagogy, introduction of social pedagogy to Uzbekistan, cultural conditions of social pedagogy, legal conditions of social pedagogy.

**PEDAGOGIKA TARIXI FAN SIFATIDA. IBTIDOIY JAMOADA
TARBIYA. ENG QADIMGI DAVRLARDAN VII ASRGACHA
TA'LIM-TARBIYA VA PEDAGOGIK FIKRLAR**

TERMIZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI TALABALARI

Bobomurodova Sevinch Abdug'ani Qizi

sevinchbobomurodova457@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola "O'zbekistonda ijtimoiy pedagogikaning paydo bo'lishi, madaniy, tarixiy, ijtimoiy, xuquqiy shart sharoitlari" haqida batafsil yozilgan va yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy pedagogika, ijtimoiy pedagogikaning o'zbekistonga kirib kelishi, ijtimoiy pedagogikaning madaniy shart sharoitlari, ijtimoiy pedagogikaning xuquqiy shart sharoitlari

O'zbekiston respublikasiga ijtimoiy pedagogikaning fani paydo bo'lishi va rivojlanishi bir qator madaniy, tarixiy, ijtimoiy va huquqiy shart-sharoitlar bilan bog'liq. Ushbu sohaning o'ziga xos xususiyatlari va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni quyidagilarni keltiramiz fan mustaqillika erishganidan so'ng kirib kelgan, lekin undan avval u ijtimoiy

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

tarbiya, ijtimoiy faoliyat, ijtmoiy ximoya ko'rinishida qadimiy ildizlariga ega. Ilk diniy falsafaviy (Avesto) va adabiy (Alpomish, Go'ro'g'li) manbalarida biz insonning ijtimoiy kelib chiqishi nuqtai nazaridan pedagogik qarashlarning aks etganini ko'ramiz. Al-Xorazmiy, Farobiy, Beruniy, Ibn Sino, Ulug'bek kabi olimlar uz ilmiy va pedagogik faoliyatlarida rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi va ta'lim beruvchi ta'sir kuchlarini o'sib kelayotgan avlodga qaratish g'oyasini ilgari surishgan va buni tadbiiq etishgan. Bu, avvalambor, ular ta'limning maqsadini xryotga tayyorlash, axloqiy me'yor va qoidalar, kasbiy malakalar va chuqur bilimlarga ega bo'lishda, deb bilganliklarida namoyon bulgan.

Mashxur olim Al-Xorazmiy (783 - 850 y.) asarlari yorqin didaktik tavsifga egadir. U savol-javob metodi orqali bilimlar qulga kiritilishi, bu jarayonda shaxs boshqalar bilan munosabatlarga kirishishi va jamiyatning faol a'zosiga aylanishini ta'kidlagan.

Buyuk qomusiy olim Abu Rayhon Beruniy (973 - 1050 y.) ta'lim jarayonida qullaniladigan ilmiy usullarni ishlab chiqqan. U, shuningdek, ta'lim tamoyillarini ham tasniflagan. Allomaning pedagogik qarashlarini ijtimoiy yo'naltirilishi axloqni ijtimoiy xususiyatlar va hissiyotlarning ifodasi sifatida tushunganligida o'z ifodasini topgan. Uning tarbiya, shaxsning shakllanishida va jamiyatdagi amaliy faoliyat uchun ilm va meqnatning ahamiyati haqidagi g'oyalari hozirgacha o'z ahamiyatini saqlab qolgan.

Buyuk qomusiy olim Abu Ali ibn Sino (980 - 1037 y) o'z davrining barcha bilim sohalarini qamrab oluvchi katta ilmiy meros qoldirgan bo'lib, uning barcha asarlarida pedagogic qarashlar mavjud. Olimning bilim, iroda va insonning rivojlanish jarayonidagi maqsadga intiluvchanligi, atrofmuhit ta'siri, axloqiy va mehnattarbiyasi, muomala san'ati, bolalarni jamoada o'qitish haqidagi g'oyalari hozir ham nihoyatda muhim hisoblanadi.

“Ijtimoiy pedagogika” kursi talabalarning umumpedagogik bilim darajasini kengaytirish bilan birga, ularni jamiyatdagi turli ijtimoiy munosabatlar, ma'naviy omillar, shuningdek, mazkur fanning ob'ekti, predmeti, uning boshqa fanlar bilan

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

aloqadorligi, kategoriyalari, ijtimoiy pedagog kasbining o'ziga xos xususiyatlari kabi muammolar ustida bosh qotirishga undaydi. O'quv fanining maqsadi va vazifalari. Fanni o'qitishdan maqsad - bolalarni ijtimoiylashtirish jarayonida ijtimoiy tarbiya va ijtimoiy ta'lim qonuniyatlarini o'zlashtirish. Fanning vazifasi - gumanitar bilishning sohasi sifatida ijtimoiy pedagogika, uning obyekti, tadqiqot predmeti va asosiy kategoriyalari haqida nazariy bilimlar berish; talabalarda ijtimoiy - pedagogik tadqiqotga doir ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat. Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar "Ijtimoiy pedagogika" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr: ijtimoiy - pedagogik faoliyatning madaniy - tarixiy an'analari; ijtimoiy - pedagogik faoliyat rivojining tarixiy omillari; pedagog, ijtimoiy - pedagog va ijtimoiy xodimning kasbiy faoliyatidagi farqlar; ijtimoiy - pedagogning kasbiy faoliyati strukturasi; ijtimoiy - pedagog faoliyati vazifalari; ijtimoiy - pedagogning kasbiy tayyorlashda uzluksiz ta'lim mazmuni; O'zbekistonda ijtimoiy pedagog amaliy faoliyatining o'ziga xosliklari; maktabgacha yoshdagi bola shaxsini ijtimoiylashtirish mohiyati; bola shaxsini ijtimoiylashtirishda mikro muhitning roli; rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bola, nogiron bola, cheklangan imkoniyati bola tushunchalari tavsifi; imkoniyati cheklangan bolalarni ijtimoiylashtirishdagi umumiylik va tafovutlar; imkoniyati cheklangan bolalarni ijtimoiylashtirishning shartlari va xuquqiy me'yorlari; ijtimoiy pedagogik kategoriyalar; ijtimoiy pedagogikaning tamoyillarini bilishi kerak; - ijtimoiy pedagog faoliyat metodikasi va texnologiyasi; asotsial oilaga ijtimoiy - pedagogik yordamning asosiy shakllari; ijtimoiy pedagog faoliyatida ishontirish metodlari, korrektsiya, mashqlarini qo'llash; kasbiy faoliyatda sotsiologik metodlardan foydalanish; ijtimoiy pedagogik texnologiyalarini qo'llash; xavotirli oila ijtimoiy maqomini tavsiflash; xavotirli oila bilan ishlash metodlarini qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; - ota - ona vasiyligisiz qolgan bolalar bilan ijtimoiy - pedagogik faoliyat olib borish; deviant xulqli

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

bolalar bilan ijtimoiy - pedagogik faoliyatni tashkil etish va olib borish malakalariga ega bo'lishi kerak.

Ijtimoiylashtirish - 1) inson tomonidan jamiyatda muayyan vaqt oralig'ida qadriyatlar, axloqiy me'yor, namuna va ko'rsatmalarning o'zlashtirilishi; 2) shaxsning turli ijtimoiy umumiylik (guruh, ijtimoiy institut, ijtimoiy tashkilot), ijtimoiy munosabatlar tizimiga integratsiyalashuvi. Shaxsning ijtimoiy o'z - o'zini aniqlashidan kelib chiqib, ijtimoiy munosabatlarning umumiy tizimida o'z o'rnini va nuqtaiy nazari.

Ijtimoiy pedagogika - 1) jamoatchilik tarbiya institutlari haqidagi fan; shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim - tarbiya tizimi; 2) shaxsni ijtimoiylashtirish, jamiyat hayotiga tayyorlash muammolari bilan shug'ullanadigan pedagogika fanining alohida tarmog'i.

O'zbekistonda ijtimoiy pedagogikaning paydo bo'lishi va rivojlanishi bir qator tarixiy, madaniy, ijtimoiy va huquqiy shart-sharoitlarga bog'liq. Ushbu soha yoshlar tarbiyasida, ijtimoiy muammolarni hal etishda va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy pedagogika, shuningdek, yoshlarni ijtimoiy hayotga faol jalb etish va ularning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. Ushbu maqolada pedagogikaning fan sifatidagi mazmun-mohiyati, uning predmet va vazifalari, tadqiqot metodlari hamda boshqa ijtimoiy fanlar bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi. Pedagogika inson tarbiyasi, ta'lim jarayoni va shaxs rivojlanishining ilmiy asoslarini o'rganadigan mustaqil fan sifatida ko'rib chiqiladi.

Maqolada pedagogika fanining tarixiy shakllanishi, zamonaviy pedagogik yo'nalishlarning rivojlanishi, innovatsion metodlar, shuningdek, pedagogik jarayonning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Tadqiqot davomida pedagogik hodisalarni o'rganishda ilmiy metodlarning o'rnini, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan yondashuvlar va pedagogikaning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati asoslab beriladi. Ushbu maqola pedagogika fanining mohiyatini chuqur anglashga

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

xizmat qiladi va pedagogika sohasida ilmiy- amaliy izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilar uchun foydali bo‘ladi.

Pedagogika fan sifatida insonning tarbiyalanishi va ta’lim olishini ilmiy asosda o‘rganuvchi tizimli bilim sohasidir. Ushbu fan ta’lim-tarbiya jarayonining mazmuni, shakllari, metodlari va vositalarini chuqur tahlil qiladi. Pedagogikaning asosiy vazifalaridan biri – shaxsning har tomonlama kamol topishiga xizmat qiluvchi samarali ta’lim muhitini yaratishdir. Shaxs rivojining psixologik, ijtimoiy va biologik omillarini hisobga olgan holda pedagogika ta’lim jarayonini ilmiy yondashuv asosida tashkil etadi.

Pedagogika fanining rivojlanish tarixi juda qadimlarga borib taqaladi. Sharq mutafakkirlari – Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy kabi ulug‘ allomalar inson tarbiyasiga oid qimmatli fikrlar bildirgan. G‘arbda esa Yan Amos Komenskiy, Dyui, Russo, Pestalozzi kabi pedagoglar ta’lim tizimining shakllanishiga ulkan hissa qo‘shganlar. Ularning g‘oyalari zamonaviy pedagogikaning shakllanishiga asos bo‘lib xizmat qilgan. Bugungi kunda pedagogika asosan zamonaviy ta’lim texnologiyalarini, innovatsion metodlarni va shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitish tamoyillarini o‘z ichiga olgan kompleks ilmiy soha sifatida rivojlanmoqda. Pedagogikaning tarkibiy qismlari ko‘p bo‘lib, ular orasida didaktika (o‘qitish nazariyasi), tarbiya nazariyasi, maktabshunoslik, metodika, pedagogik psixologiya, boshqaruv pedagogikasi kabi yo‘nalishlar alohida ahamiyatga ega. Didaktika o‘quv jarayonining mazmuni, o‘qitish prinsiplari, ta’lim metodlari, o‘quv materialining tuzilishi va ta’lim jarayonining qonuniyatlarini o‘rganadi. Tarbiya nazariyasi esa bolalarning ma’naviy, axloqiy, estetik va jismoniy tarbiyasini qanday tashkil etish kerakligini o‘rgatadi. Ushbu yo‘nalishlarning har biri pedagogika fanining amaliyotda samarali qo‘llanilishi uchun muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogika ilmiy tadqiqot metodlarining keng spektridan foydalanadi.

Kuzatish, tajriba o‘tkazish, suhbat, anketa, pedagogik diagnostika, statistik tahlil kabi

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

metodlar pedagogik jarayonning samaradorligini aniqlashda muhim hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar natijalari ta'lim tizimini takomillashtirish, yangi pedagogik texnologiyalarni yaratish va amaliyotga joriy etishda asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Xususan, raqamli ta'lim, masofaviy o'qitish, interaktiv metodlar va STEAM ta'limi kabi zamonaviy yondashuvlar pedagogikaning yangi bosqichga ko'tarilayotganini ko'rsatmoqda. Bugungi kunda pedagogika fanining dolzarbligi ta'lim tizimida sodir bo'layotgan islohotlar, modernizatsiya jarayonlari va yangi metodik yondashuvlarning joriy etilishi bilan yana-da oshib bormoqda. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayoniga chuqur kirib kelgani sababli, pedagogikaning oldiga yangi vazifalar qo'yilmoqda. Xususan, elektron ta'lim platformalaridan foydalanish, masofaviy o'qitish metodlarini takomillashtirish, multimedia vositalari yordamida o'qitish jarayonini samarali tashkil etish bugungi zamonaviy pedagogikaning asosiy talablari qatoriga kiradi. Shuningdek, ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim berish — pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Shaxsiy yondashuv asosida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, kreativlikni rag'batlantirish, muloqot kompetensiyasini oshirish kabi vazifalar pedagogik faoliyatning markazida turadi. Bu esa, o'qituvchidan faqat bilim berish emas, balki murabbiy, yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, motivator sifatida faoliyat olib borishni talab qiladi. Pedagogik jarayonning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogic mahorati va kasbiy kompetentligiga bog'liq. Shuning uchun zamonaviy pedagogika o'qituvchilarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish, malaka oshirish tizimini takomillashtirishni ham muhim vazifa sifatida ko'radi. Pedagogik refleksiya, o'z faoliyatini tahlil qilish, o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini diagnostika qilish kabi ko'nikmalar o'qituvchining zamonaviy kompetensiyasini belgilaydi. Bundan tashqari, pedagogika fanining milliy va umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirishdagi o'rni ham katta. Ta'lim jarayonida ma'naviyatni shakllantirish, insonparvarlik tamoyillarini targ'ib qilish, vatanparvarlik

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

ruhini singdirish pedagogikaning ijtimoiy vazifalari sirasiga kiradi. Bu, o‘z navbatida, yosh avlodning komil inson bo‘lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Pedagogikaning amaliyot bilan uzviy bog‘liqligi uning ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi. Har qanday metod, texnologiya yoki yondashuv avvalo ta‘lim jarayonida sinovdan o‘tkaziladi va samaradorligi amaliy faoliyat orqali aniqlanadi. Shu ma‘noda, pedagogika nazariya va amaliyotning uyg‘unlashgan holatida faoliyat yuritadigan fan sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O‘quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o‘qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o‘qituvchi o‘zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruхий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo‘llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik h

